

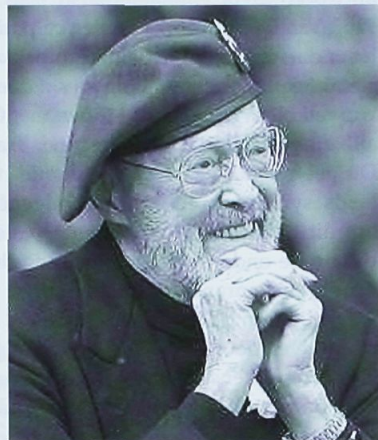
In memoriam

Prins Bernhard (1911-2004)

In 1971 was er veel publiciteit rond het bezoek dat prins Bernhard - de prins leed aan rugpijn - bracht aan de in de Londense Harley Street gevestigde Chinese arts-acupuncturist Young Chai Siow. De *Telegraaf* en het *Algemeen Dagblad* legden breedvoerig aan de lezers uit wat acupunctuur inhield en waar zich de 365 acupunctuurpunten bevonden. Vol ontzag werd gemeld dat er soms wel 7 cm diep werd geprikt.

Deze geneeswijze was in ons land volledig onbekend. Ook in 1971 bezocht de Amerikaanse president Nixon China en de meegeerde journalisten besteedden daarbij veel aandacht aan de acupunctuur, die als simpel en doeltreffend werd beschreven. Er volgde in het Westen een opbloei van de acupunctuur, die veel 'sluimerende' alternatieve behandelmethoden in zijn succes zou meetrekken. Dat gold ook voor ons land. Nieuwe tijden waren aangebroken: het begrip 'kwakzalverij' verdween uit de monden van politici en uit de kolommen van bijvoorbeeld het *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*. De alternatieve genezers vertoonden een toenemend zelfvertrouwen en gingen zich beter organiseren. Onze Vereniging raakte geïsoleerd en gedesoriënteerd. De gepensioneerde medisch filosoof en antroposoof Hugo Verbrugh stelde eens dat dit bezoek van Bernhard aan de acupuncturist zo ongeveer het startpunt van de alternatieve geneeskunde in ons land markeert en wij geven hem daarin gelijk. Ere wie ere toekomt; het was Bernhard die de aftrap van de alternatieve geneeskunde in ons land verrichtte!

Tegen zijn liefde voor alternatieve genezers, hoewel die destijds wellicht nog niet zo prominent in beeld kwam als andere wellicht meer problematische eigenschappen en anteceden-ten (bijv. zijn NSDAP-lidmaatschap of dat van de *Reiter-SS*), konden er in de boezem van de Oranjefamilie weinig bezwaren bestaan toen de jonge prins Bernhard zich in 1936 bekende tot en als snel verloofde met prinses Juliana. Koningin Wilhelmina, die veel te lijden had van de escapades van haar gemaal Hendrik die o.a. aan syfilis leed, was al in 1907 eens in zee gegaan met de warhoofdige bioloog en pseudo-wetenschapper Herman Moens (1875-1938), die op zoek was naar de missink link tussen mens en aap en van Wilhelmina voor zijn proeven financiële ondersteuning kreeg. Ondanks een afwijzend advies van de KNAW verleende Wilhelmina aan Moens een aanzienlijke subsidie, mogelijk ook omdat deze gesuggereerd

Z.K.H. Prins Bernhard met baret korps commandotroepen.

had dat zijn werk een geneeswijze voor syfilis zou kunnen opleveren. Moens' onderzoeksvorstel behelste het scheppen van een missink link in de vorm van een 'primitieve neger'. Hij wilde dit doen door vrouwelijke mensapen te insemineren met het sperma van negers. Zoals in Hulspas' en Nienhuys' *Encyclopedie der pseudowetenschappen* vermeld staat, is het er nimmer van gekomen. Moens was van plan op reis naar de tropen te gaan om vrouwelijke apen te verzamelen.

De Est Felix Kersten (1898-1960) praktiseerde Chinese massage en zenuwmassage en ontwikkelde later hij zijn eigen 'Manuelle Therapie'. In 1928 kwam hij op uitnodiging van Wilhelmina naar het hof om Hendrik te behandelen, deze had behalve syfilis ook hartklachten. Kersten, die ook de Nazi Himmler tot zijn klanten mocht rekenen, zou in 1950 tot Grootofficier in de Orde van Oranje-Nassau worden benoemd. Bernhards bruid was ook al ver voor de Greet Hofmans-affaire vatbaar voor kwakzalverijen en spirituele ideeën. Ze schonk bijvoorbeeld in 1939 aan het Homeopathisch Ziekenhuis te Oudenrijn een aanzienlijk bedrag ter gelegenheid van hun 25-jarig bestaan.

Bernhard trad in 1937 in het huwelijk met Juliana. In datzelfde 1937 werd mevrouw Nanny Klein Sprokkelhorst-Mooiweer, wichelroede-loopster, ontboden naar paleis Soestdijk. Zij adviseerde Juliana voor de somma van fl. 155,- over de meest gunstige plaats van de wieg in de koninklijke slaapkamer. De eerste drie kinderen van het echtpaar waren inderdaad gezond. In februari 1947 werd op Soestdijk het vierde prinsesje Marijke geboren. Het kind bleek al snel een ernstige oogkwaal te hebben, gevolg van een roedehondinfectie bij Juliana tijdens de zwangerschap. Terwijl oogartsen (onder andere professor Weve) het kind behandelden, bracht Bernhard, die via zijn vriend graaf Van Rechteren uit Dalfsen (deze had goede ervaringen met haar) van haar gaven had vernomen, begin 1948 Greet naar het paleis. Hofmans had ook Bernhards moeder (prinses Armgard Zur Lippe-Biesterfeld, alias 'tolle Lola') al eens met goed resultaat behandeld. Hofmans had het bij Marijke al snel gezien: 'Ik kan wel weer een nieuw lensje bij haar opbouwen.' Zij won al snel het vertrouwen van Juliana en een flink deel van de hofhouding. Ook Wilhelmina viel voor de charmes van Hofmans en zij vervulde een centrale rol tijdens de 'Het Oude Loo'-bijeenkomsten, die vanaf 1951 tot 1956 zouden blijven bestaan. Hofmans had intussen een groeiende praktijk als genezeres en hield zitting in Hattem en Eerbeek. Zij werd wegens onbevoegde uitoefening der geneeskunst eens verhoord door de Inspectie, maar tot juridische stappen is het nooit gekomen. Haar invloed aan het Hof werd een bron van toenemende spanningen tussen Bernhard (die geen enkele vooruitgang bij de oogkwaal van Marijke constateerde) en Juliana, terwijl ook constitutionele problemen rezen. Hofmans ontmoette verschillende ministers en zelfs minister-president Willem Drees, die tot haar verbazing tijdens dat gesprek geen aantekeningen maakte(!). Terwijl slechts buitenlandse kranten (*Der Spiegel* op 13 juni 1956: 'Staatskrise. Die Gesundheitsministerin') melding maakten van de problemen werkten commissies van goede diensten aan een oplossing. Per 1 januari 1957 werd Greet Hofmans en een deel van de haar welgezinde hofhouding van het hof verwijderd. De verwijdering tussen Juliana en Bernhard die in deze periode ontstond leidde ertoe dat zij sindsdien in paleis Soestdijk gescheiden leefden, elk in een eigen vleugel resp. 'Baarn' en 'Soest'. Omstreden is de vraag of Bernhard toch niet wat langer in de gaven van Hofmans heeft geloofd als nu wordt aangenomen, want hij verzocht haar ook eens om zich in te zetten voor verbetering van de prestaties van zijn ren-

paarden. Toen dat niets opleverde - de beesten bleven verliezen - verontschuldigde hij zich daarover door te beweren dat het slechts een 'test' was geweest: 'Hoe kon iemand nu geloven dat een gebedsgenezeres zo iets zou kunnen bewerkstelligen?'

In de jaren vijftig plaatste de beruchte wichelroedeloper Mieremet aardstralenkastjes in slaapkamers en stallen ten paleize.

Kieskeurig of eenkennig was de prins niet als het op de keuze van kwakzalvers aankwam. In 1987, lang na het verschijnen van het KNAW-rapport over het aardstralenprobleem, deed wichelroedeloper Bote Mikkers op verzoek van Bernhard onderzoek in Soestdijk. Ook de magnetiseur Gerard Croiset werd door Bernhard ontboden: hij testte in het geheim, aan de hand van voorwerpen, de betrouwbaarheid van het personeel.

Ook na de jaren zeventig liet Bernhard zich nog regelmatig behandelen door Chinese acupuncturisten en door chiropractors. Nadat hij in 1994 langdurig in het Utrechts academisch ziekenhuis was behandeld voor een darmtumor, waren na zijn ontslag zijn eerste woorden: 'Nu snel naar mijn chiropractor, want ik ben wel stijf geworden van al dat liggen.' (Hij bracht lange tijd door op de IC na een verslik-pneumonie en balanceerde lange tijd op de rand van de dood). In 2000 werd bij hem een borsttumor verwijderd en in november 2004 maakte de RVD bekend dat de prins aan uitgezaaide longkanker leed. Ook daarvoor werd hij behandeld in het UMC-AZU. Nog diezelfde maand volgde de mededeling dat er ook een kwaadaardige afwijking in de darmen was vastgesteld. Op 1 december 2004 liet de prins zich zittend in zijn auto vervoeren naar het UMC. Enkele uren later was zijn stoffelijk overschot alweer terug op Soestdijk. Hij werd 93 jaar. Duidelijk was ook met deze laatste actie dat Bernhards keuze van geneesheer opportunistisch was: soms alternatief, maar vaak ook gewoon regulier: de prins onderging tijdens zijn leven vele tientallen operaties. Ook toen zijn lijden uitzichtloos werd, wist de prins feilloos te kiezen: niet de 'dood op afbetaling' van alternatieve behandelaars als die van Millecarn, maar een pijnloze en weloverwogen actieve euthanasie zal dat geweest zijn. Op dat terrein durft zelfs de brutaalste alterneut zich niet te begeven. De prins werd op 11 december 2004 te Delft begraven. Dat hij ruste in vrede. ●

C.N.M. Renckens